

ostravský čolák

časopis Zoologické zahrady
a botanického parku Ostrava

podzim / 2021

ročník XV.

Voliéra La Pampa se stala Stavbou roku 2021 ve veřejném hlasování

Největší průchozí voliéra v Zoo Ostrava je součástí chovatelsko-expozičního komplexu Jižní Amerika. Obývá ji několik druhů jihoamerických ptáků (kondoři havranovití, ibisi šedokřídlí, pisily americké, kachny bronzovokřídlé, kardinálovec zelený ad.) a jeden zástupce savců – morče divoké. Obří voliéra z nerezové sítě získala titul Stavba roku 2021 ve veřejném hlasování. Soutěž každoročně vyhlašuje Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství.

Děkujeme všem, kteří pro voliéru hlasovali!

Foto na titulní straně: Mláďata pandy červené – v roce 2021 se poprvé v historii chovu v Zoo Ostrava narodila dvojčata (samičky).

Časopis vydala Zoologická zahrada Ostrava, p. o. v roce 2021. Zoo je otevřena denně po celý rok od 9:00 hodin. Adresa: Michálkovicá 2081/197, 710 00 Ostrava, telefon: + 420 596 241 269 e-mail: info@zoo-ostrava.cz, www.zoo-ostrava.cz (také ve verzi pro slabozraké), GPS 49°50'36.688"N, 18°19'10.615"E Zřizovatelem Zoo Ostrava je statutární město Ostrava. Autoři textů: Jiří Novák, Šárka Nováková, Barbara Krzyžanková, Veronika Máchová, Markéta Rejlková, Dana Škorňáková, Otakar Závalský. Autoři fotografií: Lucie Fialová, Michal Fuglevič, Enrico Gombala, Martina Cholevíková, Markéta Rejlková, Yeta Svobodová, Pavel Vlček, Monika Vlčková, archiv KASI Foundation a archiv Zoo Ostrava. Sazba Lukáš Pracný. Neprošlo jazykovou korekturou.

Úvodní slovo ředitele

Vážení příznivci a přátelé ostravské zoo,

léto je za námi, podzim rozehrál líbivé barevné variace a zima za humny zaklekla do bloků. Ještě není čas bilancování roku, ale je pravda, že hlavní sezóna v zoo je u konce, většina druhů zvířat stihla vyvést mláďata a naše myšlenky se pomalu ale jistě ubírají k poklidné vánoční atmosféře. Událostmi nabitý je letošní rok. Zaměstnanci – ti stávající, i ti emeritní, si připomněli uplynulých 70 let od založení zoo. O kulatém jubileu jsme informovali v médiích, na informačních platformách zoo i v samotném areálu zoologické zahrady. Připomínali jsme nedávnou historii, ale „nimrali“ jsme se i v samotných počátcích vzniku Zoo Ostrava. Vydali jsme publikaci 70 let Zoo Ostrava, která je on-line volně ke stažení na našich webových stránkách. Ve stínu této zcela zásadní události si však připomínáme ještě

jedno významné výročí – 50 let od založení Kruhu přátel Zoo Ostrava. A protože historii nejlépe přiblíží ti, kdo ji psali, požádali jsme o rozhovor významné osobnosti Kruhu přátel zoo – zakladatele a dlouholetého aktivního člena pana Lumíra Poledníka a dlouholetého aktivního člena pana Vladimíra Rotrekla. Dnes jsou oba čestnými členy Kruhu. Je krásné ty vzpomínky číst, je moudré si historii připomínat.

K zoo neodmyslitelně patří mláďata. Mezi vzácnými odchovy bych rád poukázal na dva naprosto mimořádné. Poprvé v historii chovu jsme odchovali želvy chrámové – kriticky ohrožené vodní želvy z jihovýchodní Asie a morčáky šupinaté – ohrožené vrubozobé ptáky z Dálného východu. Oba druhy jsou v zoologických institucích chovány ojedinele, a ještě vzácněji odchovávány. Chrámové želvy i morčáky Vám alespoň

krátce představíme v galerii mláďat na stránkách tohoto vydání čolka. Zaměření na chov ohrožených druhů a na ochranu přírody jsou dva hlavní cíle ostravské zoo. Proto je na místě hned v úvodu zmínit další historický milník – zastupitelstvo města Ostravy odsouhlasilo jednohlasně navýšení našeho systému podpory ochrany přírody o jednu korunu ze vstupu, za což bych rád našim zastupitelům upřímně poděkoval. Od listopadu 2021 tak z každé Vaší návštěvy putují na ochranu přírody a ohrožených druhů zvířat ne dvě, ale již tři koruny! Věřím, že Vás v podzimních a nastávajících zimních chladných dnech bude osobní účast na ochraně přírody krásně hřát!

Přeji Vám příjemné počtení!
Jiří Novák

Nové druhy zvířat v zoo

V současné době chová ostravská zoologická zahrada více než 400 druhů zvířat (celkem přes 5 000 jedinců). V druhové skladbě jsou zastoupeny všechny skupiny živočichů – od savců a ptáků přes plazy, obojživelníky, ryby a paryby až po rozličné zástupce bezobratlých. I nové druhy, které jsme do zoo pořídili v tomto roce, reprezentují rozmanitost živočišné říše.

Rak červenoklepety (*Cherax quadricarinatus*)

Tento velký druh raka (až 30 cm) je původní na ostrově Papua-Nová Guinea a na severu Austrálie. Dnes je rozšířený téměř po celém světě v tropickém a subtropickém pásmu, chová se na maso a velmi snadno se šíří i mimo chovná zařízení. Je to jeden z neúspěšnějších invazních korýšů, prokazatelně už způsobil lokální vyhubení původních drobnějších raků a krevet. Na rozdíl od mnoha jiných raků není extrémně teritoriální a agresivní a nemá tendenci trávit většinu času v úkrytu, proto věříme, že expozice s tímto druhem bude atraktivní. V akváriu v pavilonu Papua je zatím sedm mladých jedinců (cca 10 cm), kteří budou ale poměrně rychle růst a vybarvovat se.

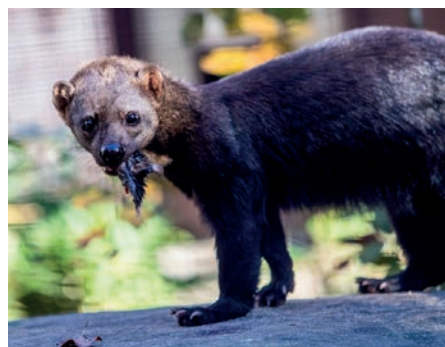
Jak domácí (*Bos grunniens*)

Ve výběhu poblíž expozice oslů domácích se zabydly dvě mladé samice jaka domácího. Zoo Ostrava se po 45 letech vrací k chovu tohoto kopytníka. Předkem jaka domácího je jak divoký, jehož početnost se v Číně a Indii odhaduje na pouhých 15 000 jedinců. Naproti tomu domácích jaků je asi 13 milionů. K domestikaci došlo v Tibetu někdy mezi 3. až 1. tisíciletím př. n. l. Jaky najdeme v horských oblastech Asie od Kyrgyzstánu, Tádžikistánu, Mongolska a jižní Sibiře po Tibet, Čínu, Nepál a Bhútán. Od poloviny

20. století jsou jací domácí chováni i ve švýcarských a rakouských Alpách, a dokonce i u soukromých chovatelů v České republice. Chloubou jaků jsou rohy dlouhé až 1 m, objevují se však i jedinci bezrozí. Většina jaků domácích má červenohnědou až černou srst, vyskytují se i bílí či strakatí. Na rozdíl od domácího skotu jak nebučí, spíše jen brumlá, odtud i označení „grunniens“ ve vědeckém názvu. V chovech se jací dožívají asi 30 let. Unesou náklad až 150 kg, využívají se jako jezdecká, tažná zvířata či k orbě polí. Tučné žluté mléko slouží k výrobě sýrů a másla, maso se suší nebo udí, z vlny se vyrábí oděvy, stany, provazy. Sušený trus se používá jako palivo nebo izolační vrstva na domech. Jací hrají také důležitou roli v náboženství a kultuře místních lidí. Tibetané nazývají „jak“ pouze samce, samice označují „nak“. Výběh jaků zdobí tibetské modlitební praporečky a postupně budou přibývat další etnické prvky. Modlitební praporečky lungta („větrný kůň“) se rozvěšují na významných buddhistických místech, v průsmycích a zejména na vrcholcích hor. Mají umocnit štěstí a prosperitu daného místa či dané osoby.

Tayra (*Eira barbara*)

Úpravou expozice malých kočkovitých šelem vynikl komplex nazvaný Jižní Amerika. Kromě výstavby průchozí voliéry La Pampa doznala změny i skladba zvířat. Novou obyvatelkou expozice se stala lasicovitá šelma tayra. Do ostravské zoo byla dovezena roční samice z holandského Dierenparku Zie-ZOO. O dovozu samce se zatím jedná. Tayra je známá také pod jmény eira, hyrare či kuna brazilská. Jedná se o asi sedmikilovou štíhlou šelmu s dlouhým ocasem ze Střední a Jižní Ameriky (od Mexika až po severní Argentinu, s výjimkou andských oblastí). Jako všechny lasicovité šelmy je i tayra značně přizpůsobivá – obývá původní i degradované tropické lesy, za potravou se vydává i na plantáže a občas zabloudí

i do měst. Vyhýbá se však místům bez stromů. Výborně plave a díky dlouhým silným drápům velmi obratně šplhá a dokáže přeskočit i ze stromu na strom. Na zemi i v korunách loví hmyz, plazy, hlodavce, vačnatce, malé opičky či ptáky. Ráda taky vajíčka a med. Její výpravy na banány, mango a jiné plody majitelé plantáží nevtají zrovna nadšeně. Obvykle žije samotářsky nebo v párech. Samice je březí 70 dní. Mláďata rodí v doupěti ve stromové durině, mezi kořeny stromů nebo ve skalní puklině, obvykle v počtu 1–3. Je to starostlivá matka, mláďata kojí až tři měsíce a ještě poté je nějakou dobu hlídá a učí loveckým dovednostem. Stavby tayry v přírodě klesají v důsledku ničení tropických lesů, lovu pro kožešiny a také srážkám s auty. Víte, že občas bývá chována na farmách, aby lovila hlodavce ohrožující úrodu?

Nožovka běločelá (*Apteronotus albifrons*)

Jedná se o jeden z nejznámějších druhů z řádu nahohřbetí a jako typický zástupce této skupiny ryb se vyznačuje zvláštním protáhlým tvarem těla s vlnícím se ploutevním lemem, skrytým způsobem života a slabými elektrickými signály, kterými komunikuje s ostatními jedinci svého druhu. Dorůstá délky až 50 cm. Zoo Ostrava získala tyto jihoamerické ryby ze Zoo Hodonín v rámci likvidace tamního akvarijního pavilonu kvůli následkům tornáda. Celkem jsme přivezli pět jedinců ve velikosti 20–30 cm a umístili jsme je v expozičním akváriu v pavilonu Malá Amazonie, kde jsou pro tyto nožovky ideální podmínky. Ryby jsou celé černé s výjimkou bílých pásků na ocase a světlého proužku na temeni, takže najít je v přitmě pod kořeny, kde se zdržují, chce trochu trpělivosti. Jsou to takoví černí duchové, jak zní i jejich anglický název: „black ghost knife fish“. Už se ale osmělují a vyplouvají i přes den do volného prostoru.

KASI Foundation: chovné voliery pro ptáky na Jávě

Novinky ze záchranných projektů

Více peněz na ochranu přírody: „Tři koruny ze vstupu“

Zoo Ostrava přispívá na ochranu přírody různými formami. Vedle chovu vzácných a ohrožených zvířat (ochrana *ex situ*), podporuje řadu ochranných projektů v místě výskytu vybraných druhů zvířat ve volné přírodě (ochrana *in situ*). Jednou z forem podpory, která zapojuje také návštěvníky zoo, je odvedení určité částky z každé vstupenky na speciální účet, z něhož pak putují peníze na vybrané ověřené projekty napříč zeměkoulí. Do tohoto systému podpory je zoo zapojena od roku 2016, kdy se odváděla jedna koruna ze vstupu. V roce 2018 byla částka navýšena na dvě koruny ze vstupu a letos na podzim schválilo zastupitelstvo města Ostravy další zvýšení – na tři koruny. Za dobu trvání projektu bylo na záchranu ohrožených druhů zvířat v jejich přirozeném prostředí v různých místech světa rozděleno už víc jak 3,5 milionu korun.

→ 2016

517 722 Kč rozděleno mezi 11 projektů

→ 2017

495 805 Kč rozděleno mezi 13 projektů

→ 2018

543 076 Kč rozděleno mezi 12 projektů

→ 2019

1 156 000 Kč rozděleno mezi 14 projektů

→ 2020

885 454 Kč rozděleno mezi 14 projektů

Ostravská zoo podporuje projekty v Indonésii, Vietnamu, Senegalu, Mexiku, na Madagaskaru, ale také v Evropě a České republice. Jedná se o projekty na záchranu zvířat, které sama chová, nebo jsou realizovány organizacemi, se kterými zoo dlouhodobě spolupracuje. Jako příklad můžeme uvést kriticky ohrožené druhy primátů, želv, antilop, ptáků, ryb či obnovu cenných přírodních lokalit a ochranu místní

biodiverzity v ČR. Ostravská zoo se tak řadí k pokrokovým zoologickým zahradám.

Projekt na záchranu kardinálovce zeleného

V dalším období bude nově podpořen projekt na záchranu drobného jihoamerického pěvce kardinálovce zeleného (*Gubernatrix cristata*). Tento příbuzný našeho strnada byl rozšířen v suchých travnatých a křovinatých porostech a otevřených lesích v Argentině, Uruguayi, jižní Brazílii a na jihu Paraguaye. Zdržuje se většinou v párech nebo menších skupinkách. Do hnízda v houštinách snáší samice v listopadu 3–5 vajec, na kterých sedí asi 15 dní. V současné době je velikost divoké populace odhadována na pouhých 1 000–2 000 dospělých jedinců a v Červeném seznamu je řazen do kategorie ohrožený druh (Endangered). Vedle úbytku přirozeného prostředí v důsledku rozmáhajících se eukalyptových plantáží, odlesňování

a chovu dobytka je pro tyto pěvce největší hrozbou nelegální odchyt a prodej ptáků pro klecový chov. Kardinálovci tvoří páry na více než jednu hnízdní sezónu, a proto jsou pro populaci zvláště devastující praktiky lovců, kteří kvůli pestřejšímu zbarvení a výraznému zpěvu odchyťávají hlavně samce. Z deseti odchytených jedinců navíc přežije průměrně jen jeden.

Zoo Ostrava se proto rozhodla vedle chovu tohoto vzácného pěvce v zoo podpořit i záchranný program, který probíhá přímo v místě výskytu kardinálovců. V loňském roce zahájila spolupráci s nadací **Fundación Temaikén**, která podporuje projekt na záchranu kardinálovců zelených (**Proyecto Cardenal Amarillo**). Tento projekt usiluje o záchranu kardinálovců zelených a ochranu jejich přirozeného prostředí. Jedinci zabavení nelegálním obchodníkům jsou ošetřeni a rehabilitováni v záchranné stanici. Ve spolupráci s nevládní organizací **Aves Argentinas** se pomocí genetických studií určí oblast jejich původu. Po opatření vysílačkou jsou ptáci vypuštěni zpět do přírody. Nadace se také věnuje výzkumu, osvětě a práci s místní komunitou.

Ve voliére La Pampa byl umístěn chovný pár, který doposud pobýval ve voliére s papoušky a v minulých letech odchovával několik mláďat. V novém prostředí má k dispozici řadu hnízdních možností, takže chovatelé věří, že brzy bude v rodičovských povinnostech pokračovat i zde. Voliéru s papoušky sdílí nově sestavený pár.

Každý člověk svou návštěvou Zoo Ostrava pomůže přežít nejen zvířatům chovaným v rámci mezinárodních záchranných chovů v lidské péči (v zoo), ale i zvířatům (a rostlinám) ve volné přírodě. Za každou Vaši návštěvu děkujeme!

Některé soutěže probíhaly v pavilonech. Avšak neobvyklým zážitkem pro děti bylo soutěžení v (prázdném) venkovním výběhu hrochů – Velká cena zoo 1978.

Kruh přátel Zoo Ostrava letos slaví 50 let od svého založení

Již 50 let pomáhá Kruh přátel Zoo Ostrava naplňovat jeden z hlavních pilířů moderních zoologických zahrad – osvětu a vzdělávání nejširší veřejnosti – dětí, dospělých i seniorů.

Kruh přátel Zoo Ostrava sdružuje malé i velké milovníky přírody a příznivce zoologických zahrad už od roku 1971, kdy byl založen jedním z prvních lektorů biologie v zoologických zahradách u nás PaedDr. Lumírem Poledníkem. Ačkoliv se za dobu fungování Kruhu přátel mnohokrát obměnila jeho členská základna a částečně také náplň činností, stále drží své výjimečné postavení v rámci českých a slovenských zoologických zahrad, mezi nimiž je, dá se říci, unikátem. Dodnes pořádá Zoo Ostrava řadu již „tradičních“ akcí ve spolupráci s Kruhem přátel, z jehož činnosti tyto akce vzešly.

A právě o tom, co pana Lumíra Poledníka k založení Kruhu přátel vedlo a jak vypadalo fungování Kruhu během prvních let, jsme si společně povídali s ním a také s dalším dlouholetým, dnes už čestným členem Kruhu přátel Mgr. Vladimírem Rotreklem.

Co Vás vedlo k založení Kruhu přátel? Inspiroval jste se někde?

„Původně jsem profesně také učitel a v zoo jsem byl zaměstnán především jako lektor biologie, takže jsem tady měl zavést vyučování. I tehdejší ředitel pražské zoo Dr. Veselovský hodnotil velmi kladně, že v zahradě máme takového pracovníka. Oni v Praze sice měli také takové lidi,

ale byli to spíše zoologové než učitelé, takže tam moc té výuky nebylo. Některé německé zoologické zahrady, třeba Zoo v Kolíně nad Rýnem měly takové spolky přátel (Freunde des Kölner Zoos), i když tam to bylo spíše kvůli sponzoringu.“

Jakým způsobem jste oslovil veřejnost? →

„Vydali jsme oznámení v ostravském denním tisku.“

Ano, ten první článek máme v našem archivu. První výzva k zapojení se do Kruhu přátel byla adresována zejména učitelům přírodopisu, zaměstnancům muzeí, vlastivědných a ochranných institucí a těm, kteří působili v zařízeních pro mimoškolní činnost mládeže.

Kolik se tehdy přihlásilo zájemců?

„Na té první schůzce, která se konala v budově Janáčkovy filharmonie nedaleko zoologické zahrady, se sešlo asi dvacet lidí, z většiny učitelé. Byl tam i RNDr. Zdeněk Majkus, CSc., Mgr. Břetislav Halška nebo třeba PaedDr. Jan Stalmach.

Účastníci byli seznámeni s účelem a cíli činnosti Kruhu. Na místě byl zvolen výbor a také předseda, kterým se stal hornický důchodce Vlastimil Zítka. To byl velice hodný a slušný člověk.“

Oznámení o první schůzi Kruhu přátel z Mladé fronty, rok 1970.

Co všechno se organizovalo v rámci Kruhu přátel a působil i mimo zoo?

„Členové výboru Kruhu přátel organizovali různé akce pro členy – přednášky, filmová promítání, prohlídky zoologické

zahrady (seznámení se zákulisím zoo a hlavními cíli). Další výhodou Kruhu bylo, že členové mohli fotit nebo natáčet v areálu zdarma. Ostatní návštěvníci, když přišli, museli zaplatit. Taky měli přes rok volný vstup do zoo. Zoo také nabízela spoluúčast na zájezdech. Několik zájezdů bylo pod hlavičkou Kruhu. Členové výboru měli výjezdní zasedání a také několik zájezdů (Hamburg, Berlín, Mnichov, Vídeň), byli jsme také v Katovicích nebo Poznani, ty zájezdy se začaly pořádat po otevření hranic.“

Pomáhali členové Kruhu při akcích pro veřejnost tak jako dnes?

„Ze začátku se spíše pořádaly akce pro členy Kruhu přátel. Zdeněk Majkus taky organizoval diplomové práce studentů v zoo. Dělalí jsme také akce pro učitele ke vzdělávání v zoo, ale tehdy ředitelé nebyli moc nakloněni tomu, aby děti trávily z vyučování tak dlouhou dobu v zoo, protože se musely měnit rozvrhy a podobně, takže to bylo složité a děti na výuku chodilo málo. Ale měli jsme v zoo dvě soutěže. V prosinci byla „Vánoční cena zoo“, ta se pak posunula k 7. listopadu a dostala jiné pojmenování (dnes ji známe jako Soutěž mladých zoologů). A druhá byla „Družba“ (později přejmenována na Velkou cenu zoo), ta byla na jaře k termínu osvobození Ostravy, někdy kolem 30. dubna. Soutěže přivedly v době nejvyššího rozkvětu do zoo dvakrát ročně více než 2 500 soutěžících!“

Počátky výuky, soutěží i působení Kruhu přátel měly určitě menší možnosti a zázemí, než máme dnes – výukové centrum bylo postaveno až v roce 1984, a tak do té doby nebyl přednáškový sál ani učebna. Některé soutěže probíhaly třeba v pavilonech nebo v prázdných výběžích zvířat.

Chtěla bych se zeptat, kde byla pořízena tato fotografie s popisem „Vánoční cena zoo 1974“?

„To je pavilon primátů. Na snímku vlevo vzadu je Zdeněk Majkus, před ním v popředí jsem já. S rukou před obličejem je tehdejší referentka pověřená jednatelstvím Kruhu přátel Šárka Kostrzová (Brandová).“

Mezi členy bylo velké množství učitelů. Ve výročních zprávách máme zapsáno, že jich bylo více než 600, a že ročně se konalo na 1 500 akcí. To je hodně vysoké číslo.

„Tehdy se počítaly i výuky a různé výstavy, besedy, které se organizovaly na školách.“

Pane Rotrekle, vy jste byl profesně také učitelem, kdy jste se přidal do Kruhu přátel Vy?

„V roce 1971 ke mně chodil Zdeněk Majkus se studenty na praxi, to ještě učil na gymnáziu ve Vítkovicích a pak když přešel na Ostravskou Univerzitu, tak někdy v té době jsem se stal členem Kruhu přátel. Mohlo to být tedy někdy v roce 1973 nebo 1974.“

Ve spolupráci s Kruhem přátel byla v poslední srpnový týden roku 1973 uspořádána také první prázdninová „Škola mladých biologů“. Jak tehdy taková škola probíhala?

„Každý den děti dorazily do zoo a odborný pracovník některého z oborů se jim věnoval, povídalo se o zvířatech, byli tady třeba i veterináři nebo ošetřovatelé a na konci byla škola ukončena testem, po jehož zdárném vyplnění dostali účastníci oprávnění k vykonávání „hlídek“ v areálu zoo. Ty dohlížely na to, aby návštěvníci nekrmili zvěř a dodržovali návštěvní řád.“

Komu všemu byl Kruh přátel určen?

„Všem zájemcům. Měli jsme dokonce i dětské členy.“

Je nějaká zajímavost či vzpomínka, která Vás v souvislosti s Kruhem přátel napadne?

„Ačkoliv to tenkrát nakonec úplně nedopadlo, vyzdobili jsme jako Kruh i jednu expozici v zoo. Byla to expozice krajt mřížkovaných na tehdejší sloninci (dnes část pavilonu Tanganika). Vytvořili jsme tam pro krajty bazének a ten jsme nalakovali speciálním lakem, který neměl propouštět vodu. Ale bohužel propouštěl... takže expozice byla permanentně zamřzená, sklo bylo orosené a nakonec se musela zrušit úplně. Jinak se ještě Kruhaři podíleli na takové brigádě v létě, tehdy se sbírala tzv. letnina. To se sbíraly hlavně maliníky, co tady rostly divoce po Stromovce, sušily se a dávaly se v zimě kopytníkům.“

Chtěl byste ještě říci něco závěrem?

„Osobně jsem velmi spokojen s tím, jak se současný Kruh přátel Zoo Ostrava angažuje, a jak je také z pohledu zoo vnímán. Věřím, že se bude dál úspěšně rozvíjet a podílet na smysluplné spolupráci z jednou nejvýznamnějších kulturních organizací města a regionu.“

Moc Vám děkuji za rozhovor, a přeji Vám oběma hlavně hodně zdraví a elánu do dalších let a těšíme se zase na společné setkání v rámci některé z akcí zoo a Kruhu přátel.

Vyhodnocení jedné ze soutěží, u odměn Vladimír Rotrekl.

Prázdninová škola mladých biologů 1989, v popředí Jan Stalmach.

Vánoční cena zoo 1974, vlevo Lumír Poledník, vpravo Šárka Kostrzová.

V květnu 2021 zahníždily v otevřené budce pro poštolky sojky obecné. V hníždě bylo pět mláďat.

Budky v zoo a jejich využití

Zoo Ostrava leží v lokalitě Velkého ostravského lesa. Pokochat se majestátní krásou více než dvouseletých stromů můžete během procházky po některé z botanických stezek – ať už na Cestě stínu, tak i na Cestě vody a Cestě lesa. Není ani překvapivým zjištěním, že kromě 430 chovaných druhů živočichů je přírodní areál zoo domovem také celé řady druhů původních v České republice.

Proto vedle chovu vzácných živočichů, pěstování exotických rostlin a ochrany přírody v různých koutech světa nezapomíná Zoo Ostrava ani na naši přírodu a bezprostřední okolí areálu zoo. Pro zvýšení biodiverzity celého areálu se tak v zoo vedle moderních chovatelských zařízení budují i líhniště pro ještěrky, broukoviště, čmelíny, motýlí louky, vyvěšují ptačí budky a instalují další prvky. Mnohá opatření jsou velmi jednoduchá, ale pro volně se vyskytující živočichy a rostliny mají nesmírný význam.

Nejčteněji zastoupeným biodiverzitním prvkem jsou hnízdní budky, které alespoň částečně kompenzují nedostatek doupných stromů. Budky totiž nahrazují ptákům i dalším živočichům stromové dutiny, v nichž

nalézají tyto tvorové úkryt, někteří zde i přezimují a řada druhů ptáků v nich hnízdí. Ale pouze malá část z nich si umí dutinu sama vytesat. To zvládnou pouze datlovití. Většina ptáků je odkázána na dutiny již existující – buďto vyhnílé, nebo vytesané jejich původními obyvateli. Bohužel ale staré stromy, v nichž se nacházejí přirozené hnízdní dutiny, z krajiny mizí, a tak ubývá i možností hnízdění pro dutinové ptáky.

Ptačí budky jsou v areálu vyvěšovány od roku 2006. Budky postupně dosluhují, a proto jsou od roku 2017 nahrazovány novými. Vyvěšeno bylo přes 200 budek typu sýkorník. K nim přibyla také řada speciálních budek pro další skupiny ptáků (jak se při následných kontrolách ukázalo i savců a bezobratlých). Jedná se například o polobudky typu rehkovník (většina z nich se zabezpečení proti predátorům), dále budky pro puštíky obecné, poštolníky, šoupálkovníky, rorýsovníky, ale např. i experimentální dudkovník.

Různými typy budek a umělých hnízd byla vybavena i Ekověž postavená v roce 2019 na konci Cesty lesa. Zde přibyla umělá hnízda pro jiříčky, podložky pro vlaštovky,

bezpečný rehkovník, rorýsovníky, budka pro netopýry včetně celého podkrovního prostoru, 20 budek pro pospolitě hnízdící druhy a také jeden ježkovník. Celkový počet budek dnes v zoo přesahuje číslo 300.

Kdo přebývá v budkách

V průběhu kontrol v posledních letech bylo zjištěno, že budky více či méně pravidelně obsazuje nejméně 15 druhů ptáků z asi 60 druhů zjištěných na území zoo, tři druhy savců a také čmeláci a samotářské včely. V letošním roce proběhla kontrola celkem 271 budek a přinesla zajímavé výsledky. Nejčastějšími hnízdíci byly sýkory koňadry a modřinky, které letos obsadily 145 budek.

Mláďata sýkory koňadry

Potěšitelným vzrůstajícím trendem se na druhé místo v počtu obsazených budek dostali lejsci bělokrcí (42 budek). Stejně je tomu i v okolí zoo a v několika posledních letech obsadil tento druh i ostravská sídliště. Na rozdíl od vrabců domácích, kteří ze zoo zcela vymizeli, se u nás daří vrabcům polním. Ti obsadili sedm budek. Ve třech budkách bylo už z dálky podle pečlivě vyzděných otvorů poznat, že jsou obsazeny brhlíky lesními. Stejný počet budek obsadili rehci zahradní a šoupálci obou druhů. Jsme rádi, že se jim v našich speciálních budkách líbí a daří se jim bezpečně vyvádět mláďata. Jako každoročně vyvedli svá mláďata ve dvou budkách pušťici obecní. Po jedné budce shodně obsadili konipasí bílí, sojky obecné (v budce pro poštolky) a překvapivě v zabezpečené budce na Ekověži i střízlík obecný. V loňském roce pár střízlíků nepohrdnul umělým hnízdem pro jiříčky. V letošním roce zde lejsci bělokrcí postavili postupně hnízda v rorýsovníku, v jiříčím hnízdě, aby nakonec vyhníždili v klasické budce pro pospolité pěvce. Bezpečné rehkovníky jsou nepravidelně využívány červenkami obecnými. Bohužel, dochází k trvalému poklesu počtů lejsků šedých, a letos v našich budkách nezahníždili.

Co se týče savců, v letošním roce byl opět jeden poštolník obsazen veverkami, zatímco 12 sýkorníků si jako úkryt i místo k rozmnožení zvolily myšice lesní. V loňském roce v jednom ze sýkorníků po vyhníždění sýkor přebýval netopýř rezavý. Každoročně několik budek obsazují čmeláci (nejčastěji čmeláci rokytovi) – v letošním roce to byly tři budky. Samotářským včelám se zalíbil na zemi umístěný ježkovník a každoročně v něm stavějí umělecké hliněné stavby k umístění svých snůšek.

Po vyhníždění ptáků se budky stávají domovem pro nespočetné druhy bezobratlých živočichů, ať už se jedná o pavouky, vosy, noční motýly, škvory, ploštice, střívlíky, čmeláky nebo stínky. I těmto druhům dopřejeme, aby v budkách vychovali následné generace. Případně a nutné podzimní čištění už na ně nemá žádný negativní vliv.

Co dodat závěrem? Naše budky, jak je vidět, pomáhají celé řadě druhů k bezpečnému vyvádění mláďat. Ještě důležitější je ale původní přírodě blízké prostředí, kterým se naše zoo vyznačuje. Přejme si, abychom toto, dnes už vzácné dědictví, uchovali i pro další generace! K tomu může přispět každý z nás.

Typy ptačích budek v Zoo Ostrava

Existuje samozřejmě daleko více typů budek, které jsou v naší přírodě s úspěchem používány, a u některých druhů se jedná o naprosto zásadní opatření k jejich přetrvání u nás (např. roroh velký, sova pálená, hohol severní). I v Zoo Ostrava se snažíme nabízet stále nové typy budek pro nejrůznější druhy.

Snadno je, aby budky byly bezpečné, tedy se zabezpečením proti predátorům.

1 Sovník

Budka velkých rozměrů pro sovy, umísťujeme ji ve větší výšce v lese. Rádi ji obsazují pušťici obecní. V zoo hnízdí každoročně dva páry.

2 Šoupálkovník

Speciální budka bez zadní stěny, která napodobuje škvíry v kůře a v kmenech typické pro hnízdění šoupálků. V zoo hnízdí oba druhy, šoupálci krátkoprstí i dlouhoprstí.

3 Rorýsovník

Budka s rozměry vyhovující rorýsům, kterým vždýcky trvá několik let, než tyto budky obsadí už jenom proto, že dospívají až ve třech letech věku. Tento typ budek v zoo zatím obsadili rehci domácí a vrabci polní.

4 Poštolník

Větší budka s velkým vletovým otvorem v přední stěně. Tyto budky sice mohou obsadit poštolky či kalousi ušatí, ale většinou se v nich usadí, až když jsou v okolí dostatečně rozmnožení hraboši polní. V zoo se v nich zatím usazují veverky a po vyvedení mláďat i sršni.

5 Vrabčí panelák

Vrabci polní obsadili tento typ budek určených původně vrabcům domácím (ti ze zoo bohužel vymizeli).

6 Sýkorník

Nejčastější typ budky používaný u nás. K ochraně před predátory slouží přehrazení před vletovým otvorem, anebo přidané špalíky z tvrdšího materiálu. V zoo v těchto budkách hnízdí nejčastěji sýkora koňadry, pak sýkora modřínka a v posledních letech i lejsci bělokrcí, dále brhlíci lesní a vrabci polní. Pro přespání je občas využijí i netopýři.

7 Rehkovník bezpečný

Budka s otevřenou polovinou přední stěny a kovovou mříží jako ochranou před predátory. V zoo ji s oblibou obsazují lejsci šedí, konipasí bílí, červenky obecné a rehci domácí.

8 Sýčkovník

Sýčci jsou u nás v současné době zcela na vymření. Přesto jsme pro všechny případy rozmístili několik budek vhodných rozměrů. Zatím tyto budky obsadili rehci zahradní a konipasí bílí.

Speciální typy budek a hnízd

umělé hnízdo pro jiříčky – keramická mistička s vletovým otvorem a podložkou zachycující trus mláďat
budka pro netopýry – budka s dlouhým úzkým vletovým otvorem ve dnu
čmelín – speciální typ úlu pro tento blanokřídlý hmyz
hmyzí hotel – místo úkrytu a hnízdění pro samotářské včely
ježkovník – budka částečně zapuštěná pod zem, nabízí našim bodlinatým hmyzožravcům místo k vyvedení mláďat, úkryt před nepříznivým počasím a pro zimní spánek

Otakar Závalský

Galerie mláďat

ŽELVA CHRÁMOVÁ

(*Heosemys annandali*)

Na jaře se v inkubátoru vylíhla čtyři mláďata kriticky ohrožené želvy chrámové. Teplota v líhni byla 28,5 °C, při níž se líhnou samečci. Tento v přírodě téměř vyhubený druh je chován v 10 zoo na světě, kde se bohužel rozmnožuje jen zřídka. V Zoo Ostrava je k spatření ve Sloní džungli už od roku 2010, ale teprve letos se želvy poprvé rozmnožily. Mláďata si pochutnávají na salátě či listech smetanky lékařské.

PRASE VISAJÁNSKÉ

(*Sus cebifrons negrinus*)

Po pěti letech se v expozici prasat visajánských poblíž statku opět ozývá kvikání a chrochtání selátek. Mladý pár zde odchovává své dva pruhované potomky. Tento kriticky ohrožený druh v přírodě přežívá pouze na dvou filipínských ostrovech. Kromě změn přirozeného prostředí je ohrožuje i nadměrný lov a křížení s domácími prasaty. V Zoo Ostrava chováme prasata s typickým „účesem“ od roku 2012.

SUP KAPUCÍN

(*Necrosyrtes monachus*)

Jednu z řadových voliér poblíž expozice Na statku obývá pět supů kapucínů. Mezi čtyřmi dospělými lze podle tmavé hlavy odlišit i jedno mládě. Odchov mláďete nebyl jednoduchý – vejce bylo odebráno do líhně, protože je v předchozích letech pár vždy rozbil. Mládě bylo po rozkrmení chovateli vráceno rodičům, ale stále ještě dokrmováno. Počty kriticky ohrožených supů kapucínů v Africe klesly o 80 %.

MORČÁK ŠUPINATÝ

(*Mergus squamatus*)

Po dlouhých 12 letech se pár ohrožených morčáků šupinatých, který sdílí expozici s jeřáby bělošijími, dočkal mláďat. Samice byla z bezpečnostních důvodů přemístěna se snůškou osmi vajec do zázemí. Z osmi vylíhých mláďat přežila polovina. Mladí morčáci se živí rybkami, vodními bezobratlými a hmyzem. Morčáky v přírodě ohrožuje změna prostředí, vytlačiví a lov ryb pomocí výbušnin.

SOVICE SNĚŽNÍ

(*Bubo scandiacus*)

V Zoo Ostrava je chována již od roku 1969, a za tu dobu se vylíhlo už přes 100 mláďat. Také letos chovný pár vyvedl dvě mláďata. V minulém roce byla tato obyvatelka tundry, dle hodnocení IUCN, nově zařazena mezi zranitelné druhy. Sovice je známá ze série fantazy o Harry Potterovi. Tato série odstartovala mezi fanoušky zájem o sovy coby mazlíčky, čímž se rapidně zvýšil jejich odchyt ve volné přírodě.

PERLOVKA PROTÁHLÁ

(*Hemichromis elongatus*)

Patří mezi cichlidy, které jsou výjimečné svou příkladnou péčí o potomstvo. Chrání a pečují o své jikry a posléze i mláďata, a to několik týdnů až měsíců. Rodiče mláďata chrání a pomáhají jim najít potravu. U perlovek je výrazná pohlavní dvojtvárnost – samec je mnohem větší než samička. Akvárium s párem dospělých rybek obklopených hejnem odrůstajících mláďat je k vidění v přízemí Pavilonu evoluce.

innogy

Na **energii od innogy**
se můžete stále
spolehnout

innogy, dlouholetý dodavatel energie
chovu slonů v Zoo Ostrava

innogy.cz

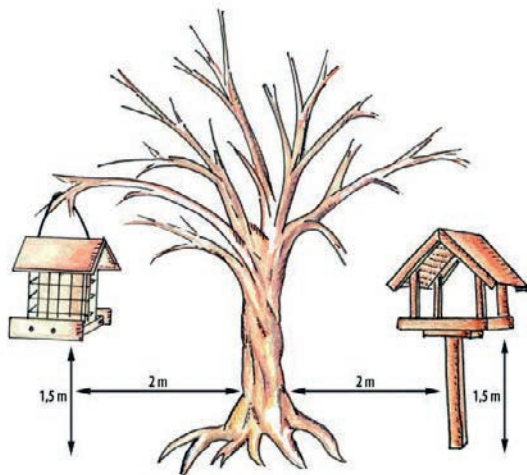
Powered
by MVM

Co dobrého do zobáčků aneb Zásady správného krmení ptáčků

Mnoho ptačích druhů zůstává na území ČR i během zimy. V tomto období jsou zdroje jejich přirozené potravy značně omezené. Pro ptáky jsou zvláště kritické dny s mrazy a se sněhovou pokrývkou, kdy během jediné mrazivé noci mohou ztratit až 20 % tělesné hmotnosti. Proto správné příkrmování ze strany člověka od listopadu do března výrazně zvýší jejich šance na přežití. Čím rozmanitější potravu v krmítku nabídneme, tím více druhů můžeme pak pozorovat.

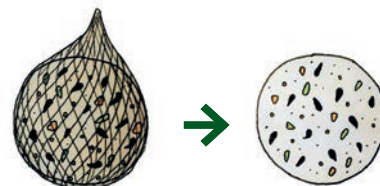
Zimní příkrmování ale má svá pravidla:

- Krmítko musí být bezpečné a poskytovat ptákům výhled.
- Krmení musí být zajištěno proti vypadávání a chráněno před sněhem a deštěm.
- Krmítko pravidelně doplňujeme krmením, čistíme od trusu a slupky a dezinfikujeme octem.
- Krmítko může být bezprostředně na okně nebo parapetu, ale skleněná plocha musí být zajištěna tak, aby nedocházelo k nárazům prolétajících ptáků.
- Tukové směsi věšíme na stinná místa, na slunci se mohou roztavit či žluknout.
- Nepodáváme solené, slazené, kořeněné, zkažené či plesnivé krmivo, jeho požití může být příčinou úhynu ptáků.

Domácí tuková směs pro ptáčky

V hrnci rozpusťte tuk – lůj, sádlo či 100% rostlinný tuk a přidejte směs semenek (obojí neslané!). Zamíchejte a přlepte do připravené nádoby (květináčku, kelímku od jogurtu, šišek apod.). Po zatuhnutí zavěste na vhodná a bezpečná místa, např. dost vysoko na tenké větvičky.

⚠ POZOR! Kupované tukové koule vyjme před vyvěšením z plastové sítky – mohla by se stát pro ptáky i jiné živočichy pastí.

Co do krmítka patří:

Co do krmítka nepatří:

Krmítka mohou být rozličných tvarů a velikostí:

Krmení vodních ptáků,

jako jsou kachny divoké či labuť velké, je pro mnohé lidi oblíbenou kratochvílí. Ale i tady platí zásada krmení pouze kvalitní a odpovídající potravou. Krmení **suchým pečivem** či dokonce **cukrovím** je pro ptáky **krajně nevhodné**. Ti mají pocit nasycení, ale jedná se o tzv. hladové kalorie, které neobsahují všechny potřebné živiny a vitamíny. Pokud touto „stravou“ příkrmujeme i v létě, tak např. u mladých labutí může vést

k „syndromu andělského křídla“, což zní hezky, ale znamená to znetvoření křídel spojené s neschopností létat.

Čím se tedy na procházku k rybníku vybavit? Vzhledem k tomu, že u labutí více, u kachen o něco méně převažuje v jídelníčku rostlinná potrava, je ke krmení vhodná rozmražená **kukuřice** či **hrášek, pšenice, žito, oves** a další obilniny. Zpestřit jídelníček můžete také **ptačím zobem**, hlávkovým nebo jiným

salátem, nakrájenou **kořenovou zeleninou**, případně **granulemi pro vrubozobé ptáky**. Krmení ale připravte jenom tolik, co ptáci stačí zkonsumovat, nenechávejte na břehu hromady „do zásoby“.

Příkrmování ptáků je úžasný způsob, jak se dostat blíž k přírodě. Dopřejete-li ptáčkům jen to nejlepší, uvidíte, že se ve vašem okolí zabydlí a budou se vracet ke krmítkům. **Přejeme hodně příjemných zážitků v přírodě!**